

บทที่ 4

บทบาททางการศึกษาของอิมามอัชชาฟีอีย์

4.1 บทบาทในสาขาวิชาอัลกุรอานและอุลุมอัลกุรอาน

รากฐานแรกที่สำคัญในการเข้าใจหลักการศาสนา และการวินิจฉัยกฎหมาย ทางศาสนา คือการจำอัลกุรอาน การเข้าใจเนื้อหาของอัลกุรอานและศาสตร์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ อัลกุรอาน รวมทั้งรู้ลึกถึงข้อปลีกย่อยต่างๆ ทั้งหมดที่มีอยู่ในอัลกุรอาน เป็นไปไม่ได้ ที่คนๆ หนึ่ง จะเข้าใจอัลกุรอานอย่างถูกต้องนอกจากเขาต้องชำนาญและเชี่ยวชาญ ในภาษาอาหรับและเข้าใจถึงความลับในถ้อยคำและประโยคของมัน เข้าใจในสำเนียงของชนเผ่าต่างๆ ของชาวอาหรับและสามารถลิ้มรสถึงวาทศิลป์ทางภาษาอาหรับได้ดีไม่เช่นนั้นแล้ว เขาจะไม่ถึงที่หมาย จะหลงทางหรือตีความผิด ไปจากเจตนารมณ์ที่ได้วางไว้ อิมาม อัชชาฟีอีย์เป็นหนึ่งในบรรดาอุลามาอ์ที่เพียบพร้อมด้วยคุณลักษณะที่ได้กล่าวข้างต้น (Abd al-Ghaniy al-Daqr , 2005 : 193-194) คำพูดของบรรดาปวงปราชญ์ต่อไปนี้เป็นสักขีพยานถึงความเชี่ยวชาญของอิมามอัชชาฟีอีย์ในสาขาวิชาอัลกุรอานและอุลุมอัลกุรอาน

ยูนุสบินอับดุลอะลา กล่าวว่า “ฉันคลุกคลีอยู่กับบรรดานักอรรถาธิบายอัลกุรอานเป็นประจำและฉันก็ อภิปราย ได้ตอบในเรื่อง การอรรถาธิบายอัลกุรอานด้วย แต่เมื่ออิมามอัชชาฟีอีย์ ได้อรรถาธิบายอัลกุรอานแล้วท่านอธิบายให้เห็น ราวกับว่าท่านนั้น ร่วมอยู่ในเหตุการณ์การประทาน โองการอัลกุรอานนั้นด้วย”

อามูฮิซานอัชชียาดี กล่าวว่า “ฉันไม่เคยเห็นใครที่สามารถดึงเอาความหมายต่างๆ ในอัลกุรอานออกมา และ แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างในด้านภาษา ที่ชัดเจน มากไปกว่า อิมามอัชชาฟีอีย์”

ดาอูดบินอาลี กล่าวว่าอิสฮาก บินรอฮาวัยฮ์ กล่าวว่า “ฉันและอะหัมมัด บิน ฮัมบัล ได้ไปหา อิมามอัชชาฟีอีย์ที่มักกะฮ์ แล้วฉันก็ได้ถามเขาในบางประเด็นปัญหา ปรากฏว่า เขาเป็นคนที่พูดได้ชัดถ้อยชัดคำ มีโวหารที่สละสลวยและมีกริยามารยาทที่งดงามอีกด้วย เมื่อเราได้จากเขาไปแล้ว ได้มีกลุ่มชนจากบรรดาผู้รู้ในศาสตร์แห่งอัลกุรอานได้บอกกับเราว่าแท้จริงแล้วอิมามอัชชาฟีอีย์เป็นผู้ที่รอบรู้มากที่สุด ในความหมายต่างๆ แห่งอัลกุรอาน ในสมัยของท่าน (Ibn Hajar al-Asqalaniy ,1310 H. : 58)

หรัมะละห์ บิน ยะหฺยา รายงานว่า “แท้จริงแล้วอิมาม อัชชาฟีอีย์ทำการสอนอัลกุรอานในมัสยิดหะรอมเมื่อท่านอายุเพียง 13 ปี”

อรรอบบิอู กล่าวว่ “แท้จริง อิมาม อัชชาฟีอีย์จะอ่านอัลกุรอาน จบทั้งเล่มในแต่ละเดือน 30 ครั้งและในเดือนรอมฎอน จะจบ 60 ครั้ง กลางวัน 1 ครั้ง กลางคืน 1 ครั้ง” (Ibn Hajar al-Asqalaniy ,1310 H. : 60)

ผู้ที่สังเกตการอธิบายอัลกุรอานของอิมามอัชชาฟีอีย์ในตำราต่างๆของท่านจะรู้สึกถึงความเชี่ยวชาญของท่านใน ด้านนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำรา al-Risalah (الرسالة) ในหนังสือ Tafsir al-Imam al-Shafi'iy (تفسير الامام الشافعي) ของ Majdi bin Mansur bin Saiyid al-Shuriy เป็นหนังสือการอธิบายอัลกุรอานที่ผู้แต่งได้รวบรวมการอธิบายอัลกุรอานของท่านจากตำราต่างๆของท่านเช่นจากตำรา al-Um (الأم) Ahkam al-Quran (أحكام القرآن) al-Risalah (الرسالة) เป็นต้น

4.2 บทบาทในสาขาวิชาหะดีษและอุลุมอัลหะดีษ

คนส่วนใหญ่รู้จักอิมามอัชชาฟีอีย์ในฐานะที่เป็นคนแรกที่วางรากฐานในสาขาวิชาอุศูลอัลฟิกฮ ส่วนน้อยเท่านั้นที่รู้จักท่านในฐานะที่เป็นผู้วางรากฐานในสาขาวิชาอุศูลอัลหะดีษ อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึงความเชี่ยวชาญของอิมามอัชชาฟีอีย์ในสาขาวิชาหะดีษว่า “แท้จริงแล้วบรรดานักวิชาการหะดีษที่ยิ่งใหญ่ทั้งหลายจะมาปรึกษาหารือในหะดีษต่างๆที่พวกเขาสงสัยและคลุมเครือกับท่านหลังจากนั้นอิมามอัชชาฟีอีย์ก็จะอธิบายถึงสาเหตุต่างๆของความคลุมเครือนั้นโดยที่พวกเขาจะตะลึง(กับคำตอบที่ได้รับอย่างชัดเจนและสมบูรณ์) ความเชี่ยวชาญของท่านในสาขาวิชาหะดีษนั้นเป็นที่รู้จักกันและไม่เป็นที่โต้แย้งเลยนอกจากผู้ที่ไม่รู้หรือทำเป็นไม่รู้ ” (Abd al-Ghani al-Daqr , 2005 : 210) คำพูดของอิมามอัชชาฟีอีย์ข้างต้น เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความเชี่ยวชาญของอิมามอัชชาฟีอีย์ในสาขาวิชาหะดีษ และอุลุมอัลหะดีษ ยังมีอุละมาอ์ท่านอื่นๆอีกมากมายที่ได้กล่าวถึงความเชี่ยวชาญของท่านในด้านนี้เช่น

ดาอูด บินอาลี อัล อัศฟาฮานีย์ กล่าวว่ “เกียรติต่างๆ ได้รวมอยู่ในตัวของอิมาม อัชชาฟีอีย์ ซึ่งไม่มีในคนอื่นได้แก่ เกียรติ แห่งการสืบเชื้อสายต้นตระกูล กับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เกียรติ แห่งหลักศรัทธาในศาสนาที่ถูกต้อง และปลอดภัยจากการอูตริ ความใจบุญสุนทานของท่าน ความรู้ของท่านในหะดีษที่มีสายรายงานถูกต้องและสายรายงานที่อ่อนแอ ความรู้ของท่านเกี่ยวกับนาซิก อัลหะดีษ และมันซูกของหะดีษ การจำอัลกุรอานทั้งเล่ม การจำหะดีษต่างๆ ของท่านนบี ﷺ ชีวิตประวัติของท่านรอซูล ﷺ และชีวิตประวัติของบรรดาคูลาฟอรอซิดีน”

มุหัมมัด บิน อัลหะสันกล่าวว่ “ถ้าบรรดานักหะดีษได้พบคุณในวันใดแล้วพวกเขาต้องพูดด้วยลิ้นของอิมามชาฟีอีย์ (ต้องยกและอ้างอิงคำพูดของท่าน)” (Ibn Hajar al-Asqalaniy ,1310 H. : 55)

อัลคอฎีบ อัลมัฆดาดีย์ กล่าวว่า “อิมามอัซซาฟีอีห์ เปรียบดั่ง เครื่องประดับของ บรรดานักนิติศาสตร์อิสลาม และมงกุฏของบรรดาผู้รู้ทั้งหลาย” (al-Khatib al-Bagdadiy, ,n.d. : 2 / 56)

ซีลาบ บิน อัลอาลาอู กล่าวว่า “ขออัลลอฮ์โปรดเมตตาแด่อิมาม อัซซาฟีอีห์ เพราะ ท่านเป็นผู้ไขกุญแจ ให้แก่บรรดา นักหะดีษทั้งหลาย” (al-Nawawiy, Yahya bin Sharaf ,n.d. : 1 / 64)

อับดุลมาลิก บิน อับดุลฮามิด บิน มัซรอน ได้กล่าวว่า อะหฺมัด บิน ฮัมบัลเคยพูดว่า “ทำไมเล่าเจ้าถึงไม่ได้ ศึกษาในตำราต่างๆ ของอัซซาฟีอีห์ เพราะไม่มีใครเลยที่แต่งตำราต่างๆตั้งแต่ ฉันเกิดมาที่ปฏิบัติตามซุนนะฮามากไปกว่าอิมาม อัซซาฟีอีห์” (Abd al-Rahman bin Abi Hatim al-Raziy, n.d. : 61)

อิมามอัซซาฟีอีห์มีความกระตือรือร้นที่จะรับรู้ในหะดีษศอฮิฮ (หะ ดิษ ที่มีสาย รายงานถูกต้อง)อิมามอะหฺมัด กล่าวว่า อิมามอัซซาฟีอีห์ เคยกล่าว กับเราว่า “พวกท่านรู้มากกว่าฉัน เกี่ยวกับ หะดีษ และสายรายงานเมื่อมีหะดีษที่ถูกต้องไม่ว่าเป็นหะดีษจากกุฟะฮฺ หรือ บัศเราะห์ หรือ จากขาม พวกท่านจงบอกให้ฉัน ได้รู้ ฉันจะไปหามัน ถ้ามันเป็น หะดีษศอฮิฮ” (Abd al-Rahman bin Abi Hatim al-Raziy, n.d. : 94)

จากคำพูดของอิมาม อัซซาฟีอีห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าท่าน ไม่ได้กล่าวถึงชาวมักกะฮฺ และชาวมะดีนะฮฺ เพราะหะดีษต่างๆ ที่มาจากชาวมักกะฮฺและชาวมะดีนะฮฺ นั้นท่านรอบรู้มากที่สุด ในบรรดาอุละมาอฺขณะนั้น โดยเป่าประสงค์ของอิมาม อัซซาฟีอีห์ในการเดินทางไปในั้นก็เพื่อพิสูจน์ ทราบถึงสถานภาพของหะดีษนั้น เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานต่อไป

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าท่านอิมามอัซซาฟีอีห์จะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญใน วิชา หะดีษและอูloomอัล หะดีษแต่ท่านจะระมัดระวังเสมอในการวินิจฉัยหุกม อัลบวัยฎีย์ เล่าว่า อิมามอัซซาฟีอีห์กล่าวว่า “ฉันได้แต่งตำราเหล่านี้ และฉันไม่เคยมีความสะเพร่าในการแต่งมันเลยแต่ แน่นอนมันต้องมีข้อผิดพลาด เพราะอัลลอฮ์ได้ดำรัสว่า

(...وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ۝)

“และหากว่า (อัลกุรอาน) มาจากผู้ที่ไม่ใช่อัลลอฮ์แล้วแน่อนอนพวก เขาก็จะพบว่าในนั้นมีความขัดแย้งกันมากมาย”(อันนิสาอู : 82)

ดังนั้นสิ่งใดก็ตามที่พวกเขาพบเห็นในตำราต่างๆ ของฉันที่มีความเห็นขัดแย้ง กับอัลกุรอานและอัซซุนนะฮฺ แท้จริงฉันขอ ยกเลิก(ความเห็นของฉันที่ผิดนั้น) ”

อิมามมุฮานีย์กล่าวว่า อิมามอัชชาฟีอีย์เคยพูดว่า “เมื่อเจ้าพบหะดีษที่ถูกต้อง เจ้าจงปฏิบัติตามมัน และอย่าได้หันไปมองคำพูดของใครๆอีก”

อิมามอะหมัดกล่าวว่า “เมื่ออิมามอัชชาฟีอีย์แน่ใจในหะดีษที่มีอยู่ท่านก็จะกล่าวกับหะดีษนั้น”

อรรอบีอู เล่าว่า อิมาม อัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า “เมื่อท่านพบเห็นในตำราของฉันขัดแย้งกับสุนนะฮ์ของท่านรอซูล ซ.ล. ดังนั้นเจ้าจงยึดเอาสุนนะฮ์ นั้นและละทิ้ง สิ่งที่คุณได้พูดไว้”

อรรอบีอู ยังเล่าอีกว่า อิมาม อัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า “ทุกประเด็นปัญหาที่คุณได้พูดไว้ และปรากฏว่า ประเด็นปัญหาที่คุณพูดไปนั้นขัดแย้งกับหะดีษของท่านนบีในมุมมองของนักฟิกฮ์ ดังนั้นฉันยกเลิกในสิ่งที่ฉันได้พูดไปและจงยึดหะดีษของท่านนบีเป็นที่ตั้งไม่ว่าฉันยังมีชีวิตอยู่หรือหลังจากฉันตายไปแล้ว” (Ibn Hajar al-Asqalaniy ,1310 H. : 62-63)

อิมามอัชชาฟีอีย์นั้นถือได้ว่าเป็น ผู้ช่วยเหลือค้ำจุนสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งนี้เนื่องจากท่านได้ใช้ความรู้ของท่านในการพิทักษ์ ปกป้อง สุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากกลุ่มผู้ไม่หวังดีที่พยายามสร้างความสงสัยเกี่ยวกับหะดีษในฐานะรากฐานของศาสนาบัญญัติในอิสลาม ท่านได้ตอบโต้กลุ่มดังกล่าวด้วยหลักฐานที่หนักแน่นผ่านการโต้วาทีและงานเขียนของท่านจนได้รับการขนานนามว่าเป็น ناصر السنة “ผู้ช่วยเหลือค้ำจุนสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ” ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาหะดีษของท่านนั้นเป็นที่ประจักษ์แก่บรรดาคหะดีษของท่านและเป็นที่ยอมรับจากบรรดาอุลามาอ่วมสมัยกับท่าน ท่านเป็นผู้วางกฎเกณฑ์และบุกเบิกวิชามุศออลละหะฮะดีษ ดังปรากฏในนิพนธ์ “อรรีชาละฮุ” (الرسالة) ซึ่งท่านได้พูดถึงสถานภาพของหะดีษ อะฮาด เงื่อนไขต่างๆของผู้รายงานหะดีษด้วยความหมาย หะดีษมุตัลลัซ หะดีษมุรซัลและอื่นๆ ความเชี่ยวชาญของอิมามอัชชาฟีอีย์ในด้านสาขาวิชาหะดีษยังเห็นได้จากหนังสือของท่าน “อิคตีลาฟ อัลหะดีษ ” (اختلاف الحديث) ท่านเป็นคนแรกที่ได้พูดถึงหะดีษต่างๆที่มีความหมายภายนอกขัดแย้งกันแต่ที่จริงไม่ได้ขัดแย้งกันพร้อมกับนำเสนอการเอาฟีกหะดีษต่างๆเหล่านั้นอีกด้วยซึ่งในยุคต่อมาหนังสือนี้ได้กลายเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่บรรดาอุลามาอูให้ความสนใจเป็นพิเศษเช่น อิมามชะกาเรีย บิน ยะหฺยา อัชชาญี อี้ฎนูฮาวิยี อิบนุ อัลญะวารีซี และท่านอื่นๆ (Abd al-Hayei Abd al- Shukur, 1989 : 423)

4.3 บทบาทในสาขาวิชาฟิกฮ์ และอุศูลอัลฟิกฮ์

เป็นที่ทราบกันดีว่าอิมามอัชชาฟีอีย์มีบทบาทอย่างมากในสาขาวิชานิติศาสตร์อิสลาม และนิติศาสตร์อิสลามมูลฐานท่านได้ศึกษานิติศาสตร์อิสลามของอะฮ์ลุลหะดีษ اهل
الحديث จากอิมามมาลิกและศึกษานิติศาสตร์อิสลามของอะฮ์ลุลเราะยะยู اهل الرأي จากลูกศิษย์และ

เพื่อนๆของอิมามอาบูฮานีฟะห์ นิดิศาสตร์อิสลามของท่านเป็นนิตศาสตร์อิสลามที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง อะฮฺลุลหะดีษ และ อะห์ลุลเราะยะ บุคลากรทางวิชาการด้านนิตศาสตร์อิสลามของท่านมีหลายเล่มด้วยกันเช่นตำราอัลอุม (ʿĀl) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสารานุกรมนิตศาสตร์อิสลามสำนักฮาฟีอี๊ที่มีการศึกษาและใช้อ้างอิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเวลามากกว่า 1000 ปี มาแล้วส่วนในด้านสาขาวิชานิตศาสตร์อิสลามมูลฐานนั้นท่านเป็นผู้วางรากฐานในด้านนี้โดยตรง บรรดาอุละมาอ์เห็นพ้องต้องกันว่าอิมามอัชฮาฟีอี๊เป็นบุคคลแรกที่วางรากฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆในสาขาวิชาอุศูลฟิคุส ถึงแม้ว่าก่อนหน้าอิมามอัชฮาฟีอี๊นั้นมีบรรดาอุละมาอ์ได้พูดและอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอุศูลฟิคุสบ้างแล้วแต่พวกเขาไม่ได้นำเสนอกฎเกณฑ์ที่รัดกุมและครอบคลุมอย่างที่มีอิมามอัชฮาฟีอี๊นำเสนอ ด้วยความรู้ที่ลุ่มลึกและแตกฉานของท่านในสาขาวิชาต่างๆไม่ว่าจะเป็นอัลกุรอาน ตัฟซีร อุศูลุดตัฟซีร หะดีษ อุศูลุลหะดีษ ภาษาและวรรณคดีอาหรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนิตศาสตร์อิสลามจากสำนักคิดต่างๆไม่ว่าจะเป็นสำนักคิดอะฮฺลุลหะดีษ أهل الحديث สำนักคิดอะฮฺลุลเราะยะ أهل الرأي สำนักคิดของอิมามเอาซาอี๊และอิมามอัลลัยษีย์ รวมถึงการคลุกคลีของท่านกับบรรดาอุละมาอ์ ประสบการณ์ต่างๆของท่านในการโต้แย้งวิชาการทางด้านฟิคุสผนวกกับความพยายามและความบริสุทธิ์ใจของท่านจนกลายเป็นที่มาของกฎเกณฑ์ทางอุศูลฟิคุส

อิมามอัรรอชียกกล่าวว่า จงรู้เถิดว่าแท้จริงความสัมพันธ์ของอิมามอัชฮาฟีอี๊ต่อวิชาอุศูลฟิคุสเหมือนความสัมพันธ์ของอริสโตเติลต่อวิชาตรรกวิทยาและเหมือนความสัมพันธ์ของอัลคอลลีต่อวิชาอัลฮารูด (วิชาฉันทลักษณ์อาหรับเป็นวิชาที่ว่าด้วยทำนองและโคลงกลอนอาหรับ)

เช่นเดียวกันนั้นบรรดานักกวี ก่อนสมัยอัลคอลลีบินอะห์มัด พวกเขาได้ประพันธ์บทกลอน บนพื้นฐานของสันชาติญาณของพวกเขาหลักจากนั้น อัลคอลลี ได้คิดค้นวิชา ฉันทลักษณ์ขึ้นมาจนได้กลายเป็นกฎเกณฑ์ ที่สามารถรับรู้ถึง บทกลอนที่ใช้ได้ และใช้ไม่ได้

เช่นเดียวกันนั้นจะเห็นได้ว่าผู้คนก่อนหน้าอิมามอัชฮาฟีอี๊นั้นได้พูดแล้วถึงประเด็นปัญหาทางอุศูลฟิคุส และได้นำเสนอ หลักฐานต่างๆ พร้อมกับการโต้แย้งหลักฐานต่างๆนั้นแต่พวกเขายังไม่มีกฎเกณฑ์ที่ครอบคลุมในการอ้างอิง เพื่อทำความเข้าใจกับหลักฐานต่างๆทางศาสนา และรูปแบบของการโต้แย้งหลักฐานและการพิจารณาให้น้ำหนักของหลักฐานต่างๆดังนั้นอิมามอัชฮาฟีอี๊ก็ได้คิดค้น หลักเกณฑ์ ของวิชาอุศูลฟิคุส และ วางกฎเกณฑ์ ต่างๆที่ครอบคลุมที่สามารถอ้างอิงมันได้ และในการทำความเข้าใจถึงระดับชั้นของหลักฐานต่างๆทางศาสนา ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ความสัมพันธ์ของอิมามอัชฮาฟีอี๊ต่อวิชาการทางศาสนานั้นเปรียบได้กับความสัมพันธ์ของอริสโตเติลต่อวิชาปรัชญาเมื่อมนุษย์ทั้งหลายเห็นพ้องต้องกันว่า การคิดค้นวิชาตรรกะนั้นต้องใช้ความสูงส่งทางวิชาการ ณ จุดนี้เช่นเดียวกัน พวกเขาต้องยอมรับอิมามอัชฮาฟีอี๊

ด้วยเหตุผลที่ว่าท่าน นั้นเป็นผู้วางรากฐานในวิชาที่ประเสริฐนี้กับตำแหน่งที่ยิ่งใหญ่และมีเกียรตินี้เหนือบรรดามุจตาฮิดีน(นักวินิจัยหุกม)ทั้งหลาย (Fakh al-Din al-Raziy , 1993 : 56-57)

อิมามอิบนุกอลดูนกล่าวว่า คนแรกที่ได้เขียนเกี่ยวกับวิชาอสุลุลฟิคุคือท่านอิมามอัชชาฟีอี (ขอความโปรดปรานของอัลลอฮ์จงมีแก่ท่าน) ท่านได้เขียนไว้ในหนังสืออรรถาธิบายของท่านได้กล่าวถึงคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามต่างๆ อัลบายาน อัลคอบร์ อัล นัซคุ (การ ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงหุกมของโองการ) หลังจากนั้นนักนิติศาสตร์อิสลามสำนักฮานาฟีได้เขียนและตรวจสอบหลักการต่างๆเหล่านั้นพร้อมทั้งได้ขยายความกฎเกณฑ์เหล่านั้น แล้วบรรดานักวิทยาศาสตร์ (อะหุลลุลกาลาม) ก็ได้เขียน และอธิบายเช่นเดียวกันแต่การเขียนของบรรดานักฟิคุ นั้นทำให้สัมผัสได้ถึงความเป็นฟิคุและมีความเหมาะสมมากกว่าการเขียนของนักวิทยาศาสตร์ (Ibn Khaldun ,nd : 455)

ส่วนบทบาทของอิมามอัชชาฟีอีในด้านการอิฟตาอ(การตัดสินชี้ขาดประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อบัญญัติศาสนา)ท่านได้วางเงื่อนไขและกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนสำหรับผู้ที่จะเป็นมุฟตี เกี่ยวกับเรื่องนี้ท่านได้กล่าวว่า

” لا يجل لأحد أن يفتي في دين الله إلا رجلا عارفا بكتاب الله وبناسخه ومنسوخه ومحكمه ومتشابهه وتأويله وتنزيله ومكيه ومدنيه وما أريد به ويكون بعد ذلك بصيرا بحديث رسول الله صلى الله عليه وسلم والناسخ والمنسوخ ويعرف من الحديث مثل ما عرف من القرآن ويكون بصيرا باللغة بصيرا بالشعر وما يحتاج إليه للسنة والقران ويستعمل هذا مع الإنصاف ويكون بعد هذا مشرفا على اختلاف أهل الأمصار وتكون له قريحة بعد هذا فاذا كان هذا فله أن يتكلم ليفتي في الحلال والحرام وإذا لم يكن هكذا فليس له أن يفتي “

(Ibn al-Qaiyim,1955 : V.1 / 46)

“ไม่เป็นที่อนุมัติสำหรับคนใดคนหนึ่งในการฟัตวา (การ ตัดสินชี้ขาด) ในศาสนาของอัลลอฮ์นอกจากเขาต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ ในคัมภีร์ของอัลลอฮ์(อัลกุรอาน)และ(โองการต่างๆที่เป็น) นาซีค (โองการที่มายกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงหุกมของโองการก่อนหน้านั้น) มัซฮุก (โองการที่ถูกยกเลิก) มุหกัม (โองการที่มีข้อความชัดเจนและรัดกุมเมื่อได้อ่านแล้ว จะเข้าใจเหมือนกันโดยไม่ต้องตีความ) มุตาฮาบิส (โองการที่มีข้อความเป็นนัยมีข้อความในเชิงเปรียบเทียบอาจเข้าใจได้หลายทาง) ตะวีล (การตีความโองการ) ตันซีล (รูปแบบต่างๆในการประทานลงมา ของโองการ รวมถึงสาเหตุของการประทานโองการ) มัคกียะห์ (โองการที่ถูกประทานลงมายังท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ก่อนการอพยพของท่านไปยังเมืองมะดีนะฮ์) มาดานียะห์ (โองการที่ถูกประทานลงมา ยังท่าน

รอซูลุลลอฮ์ ﷺ หลังการอพยพของท่านไปยังเมืองมะดีนะฮ์) และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอัลกุรอาน หลังจากนั้นเขาจะต้องรู้อย่างชัดแจ้งถึงหะดีษของท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ และนาซิก มั่นชุก เขาจะต้องรู้แจ้งในหะดีษเหมือนกับเขารู้แจ้งในอัลกุรอาน และจะต้องรู้แจ้งเช่นกันในภาษาอาหรับ และบทกวีอาหรับ และในสิ่งที่อัลกุรอานและสุนนะฮ์ต้องการ และเขาควรรู้ใช้(เครื่องมือเหล่า)นั้นในการตัดสินคำชี้ขาดด้วยความเป็นธรรม หลังจากนั้นเขาจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้คนในเมืองต่างๆด้วย ซึ่งหลังจากนั้นมันจะกลายเป็นความชำนาญของเขาเอง ดังนั้นเมื่อเขามี (คุณสมบัติ) อย่างนี้แล้ว เขาก็สามารถที่จะพูดเพื่อตัดสินคำชี้ขาดในสิ่งที่ศาสนาอนุมัติและไม่อนุมัติได้ มิฉะนั้นแล้วเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะตัดสินชี้ขาด”

4.4 บทบาทในสาขาวิชาภาษาอาหรับและวรรณคดีอาหรับ

อิมามอัชชาฟีอีย์เป็นชาวอาหรับชนเผ่ากูเรซ การเป็นชนเผ่ากูเรซนั้นเพียงพอแล้วที่จะบ่งบอกถึงการใช้ภาษาอาหรับที่สันทัดและชัดเจน ชาวอาหรับโดยเฉพาะอย่างยิ่งเผ่ากูเรซจะเคร่งครัดในการรักษาความบริสุทธิ์ของภาษาของพวกเขาเพราะกลัวความ เสื่อมเสียที่มีต่อภาษาอาหรับและ ได้เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 1 อีริยะห์และเริ่มปรากฏมากขึ้นในศตวรรษที่ 2 หลังจากสมัย บินอุมัยยะห์ แต่สำหรับอิมาม อัชชาฟีอีย์แล้ว สิ่งเหล่านั้นยังไม่เพียงพอในการรักษาความบริสุทธิ์ของภาษาท่านจึงตัดสินใจเดินทางไปใช้ชีวิตอยู่กับชนเผ่าสุซุ ยล ซึ่งชนเผ่านี้ถือได้ว่ามีความสันทัดในภาษาอาหรับมากที่สุดในบรรดาชนเผ่าทั้งหลายในสมัยนั้น การใช้ชีวิตกับชนเผ่านี้เป็นการเพิ่มความรู้และความเข้าใจทางด้านภาษาของท่าน จนท่านได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเผ่านี้ ท่านจะอ้างอิงคำพูดของชนเผ่านี้เป็นหลักฐานและคำพูดของท่านเองในด้านภาษาศาสตร์นั้นก็สามารถอ้างอิงเป็นหลักฐานได้

อะห์หมัดบินฮัมบัล กล่าวว่า “คำพูดของอิมามอัชชาฟีอีย์ในด้านภาษาศาสตร์สามารถเป็นหลักฐานได้”

อัยยูบบินซุวัยคฺ กล่าวว่า “จงเอาความรู้ด้านภาษาจากอิมามอัชชาฟีอีย์”

อาบูอูบัยคฺ กล่าวว่า “อิมามอัชชาฟีอีย์เป็นหนึ่งในบุคคลที่ถูกอ้างอิงในด้านภาษา”

ชะลัม กล่าวว่า “พวกเขา(นักภาษาศาสตร์อาหรับ)จะเอาความรู้เกี่ยวกับภาษาจากอิมามอัชชาฟีอีย์ซึ่งท่านนั้นถือได้ว่าเป็นบ้านแห่งภาษา ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องเอาความรู้ทางภาษาจากท่าน” (Abd al-Ghani al-Daqr , 2005 : 270-271)

อิมามอัซซาฟีอีได้รวบรวมระหว่างพรสวรรค์ที่ท่านมีกับพรแสวงที่ท่านได้สั่งสมมาในช่วงที่ท่านเติบโตอยู่กับชนเผ่าซุซัยล ชนเผ่านี้เป็นที่รู้จักกันดีเกี่ยวกับการใช้ภาษาอาหรับที่ชัดเจนและสันทัดไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองดั่งนั้นจากชนเผ่านี้เองได้ กำนีนักกวีที่ตีมีคุณภาพให้เห็นเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับชนเผ่าอื่นๆ

อิบนู ฮัซม์ กล่าวว่า “ในเผ่าซุซัยลมีนักกวีที่โด่งดังมากกว่า 70 คน”

อัซซุบัยดียฺ กล่าวว่า “เผ่าซุซัยลได้ทำให้รากแห่งบทกวีนั้น ยังกึกและแผ่กระจายอย่างองงาม”

ในช่วงที่อิมาม อัซซาฟีอีใช้ชีวิตอยู่กับชนเผ่านี้ท่านได้ท่องจำบทกวีของชนเผ่านี้ด้วยความระมัดระวัง และด้วยความประณีตยิ่งท่านเข้าใจ บทกวีของนักกวี ชั้นดีของชนเผ่านี้เป็นจำนวนมาก

อิมามอัซซาฟีอีเป็นที่รู้จัก กันดีในหมู่ผู้คนที่ไปถึงความเป็นเลิศด้านกวีในช่วงที่ท่านยังหนุ่มแน่นอยู่อีก

อัซซุบัยร บิน บักการได้กล่าวว่า “มีศอับซึ่งเป็นลูกของฉันได้กล่าวแก่ฉันว่า ฉันได้เขียนบทกวี ซุซัยลและเหตุการณ์ต่างๆ ของชนเผ่านี้ เป็นจำนวนมาก จากชายหนุ่มคนหนึ่งที่มาจากบนิ ซาฟิอ สองตาของฉันยังไม่เคยเห็นคนที่เหมือนกับเขาเลย ฉันจึงถามว่า โอ้ลูก ท่านว่า สองตาของฉันยังไม่เคยเห็นคนที่เหมือนกับเขาเลยหรือ ? ลูกของฉันตอบว่า ใช่ สองตาของฉันยังไม่เคยเห็นคนที่เหมือนกับเขาเลย (Ibn Hajar al-Asqalaniy, 1310 H : 59)

อิบนูอัชชีลฮากิมกล่าวว่า ฉันเกิดในเดือนซุลเกาะดะฮ์ปี 186 ฮิจรียะฮ์ ถ้าหากฉันทันกับอิมาม อัซซาฟีอีตอนที่ฉันยังหนุ่มแน่น แน่นอนฉันจะดึงเอาความรู้จากตัวท่านออกมา อย่างมากมายมหาศาล ฉันได้อ่านบทกลอนของชาวซุซัยลให้ท่านฟัง บทกลอนทุกบทที่ฉันอ่านท่านจะทวนมันตั้งแต่ต้นจนจบ แต่ท่านได้เสียชีวิตลงตอนอายุเพียง 54 ปีเท่านั้น (Abd al-Ghani al-Daqr, 2005 : 276)

อิมาม อัซซาฟีอีเป็นที่ประจักษ์แก่ทุกคนว่าท่านนั้นมีสำนวนโวหารในการพูดที่สละสลวย อาบูอัชชีลฮะห์ บิน มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม อัลบุซันญีย์ หนึ่งในปราชญ์ ผู้ยิ่งใหญ่กล่าวว่า “เราได้ตรวจสอบชีวประวัติของบุคคล หลังจากศตวรรษแรก แห่งปีฮิจรียะฮ์ ปรากฏว่า ไม่มีใครที่มีเกียรติยศที่สว่างไสว มีตำแหน่งที่ประจักษ์แจ้ง และมีลึ้นที่มีโวหารดีมากกว่าอิมาม อัซซาฟีอี อีกทั้งยังเป็นเครือญาติกับท่านรอซูล (ช.ล.) (Ibn Hajar al-Asqalaniy.1310 H : 61)

ด้วยเหตุดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีบรรดานักกวีต่างๆจะมาเยี่ยมเยียนท่านเป็นประจำ เพื่อมารับเอาบทกวีซุซัยลจากท่านหรือเพื่อตรวจสอบบทกวีซุซัยลที่ท่านมีอยู่ หนึ่งในบรรดานักกวีผู้ยิ่งใหญ่ได้แก่ อัลอัสมูอีย์ ท่านเคยกล่าวไว้ว่า ฉันเคยตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของบทกวีซุซัยลจาก

ชายหนุ่มคนหนึ่งจากกูเรซมักกะฮ์มีนามว่ามุหัมมัด บิน อิดริส (al-Nawawiy, Yahya bin Sharaf ,n.d. : 50)

การประพันธ์กลอนสิ่งแรกเลยคือพรสวรรค์ต่อมาคือความพยายามที่ได้มาจากการศึกษาและประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมาเมื่อ 2 อย่างนี้อยู่ในตัวของนักกวีคนหนึ่งแล้วบทกวีที่ออกมาก็จะดีมีคุณภาพ

ไม่ต้องสงสัยเลยว่าอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ด้วยความเป็นอาหรับของท่านและการใช้ชีวิตของท่านกับชนเผ่าสุฮัยลเป็นเวลานานท่านจึงจำบทกวีของชนเผ่าสุฮัยลและชนเผ่าอื่นๆเป็นจำนวนมากนอกจากนั้นท่านยังได้แต่งบทกลอนเองเป็นระยะๆ บทกวีของท่านส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมต่างๆของการใช้ชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้อกับ มารยาททางสังคม คุณลักษณะที่ดีที่พึงมี คุณลักษณะที่ไม่ดีที่ต้องละเว้น บทกลอนของท่านยังได้กล่าวถึงความรู้ ปรัชญา คติพจน์ รวมถึงประสบการณ์ต่างๆของท่านในการใช้ชีวิตในเมืองต่างๆกับบุคคลที่หลากหลายทัศนคติและแนวคิดต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งจากบทกลอนของท่านที่เป็นคติพจน์และสามารถนำมาเป็นข้อคิดสำหรับทุกคน

อิหม่ามอัชชาฟีอีย์กล่าวว่า

فَمَا لِحَوَادِثِ الدُّنْيَا بَقَاءُ	وَلَا تَجَزَعُ لِحَادِثَةِ اللَّيَالِي
وَسِيمْتِكَ السَّمَاخَةُ وَالْوَفَاءُ	وَكُنْ رَجُلًا عَلَيَّ الْأَهْوَالِ جَلْدًا
وَسَرِّكَ أَنْ يَكُونَ لَهَا غِطَاءُ	وَإِنْ كَثُرَتْ عُيُوبُكَ فِي الْبِرَايَا
وَكَمَّ عَيْبٍ يُعْطِيهِ السَّخَاءُ	يُعْطِي بِالسَّمَاخَةِ كُلَّ عَيْبٍ
وَلَا بُؤْسٌ عَلَيْكَ وَلَا رَحَاءُ	وَلَا حُزْنٌ يَدُومُ وَلَا سُرُورٌ
فَإِنَّ شِمَاتَةَ الْأَعْدَاءِ بَلَاءُ	وَلَا تُرِ لِلْأَعَادِي قَطُّ ذُلًّا
فَمَا فِي النَّارِ لِلظَّمَانِ مَاءُ	وَلَا تَرْجُ السَّمَاخَةَ مِنْ بَخِيلٍ
وَلَيْسَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ الْعَنَاءُ	وَرِزْقُكَ لَيْسَ يُنْقِصُهُ التَّائِي
فَأَنْتَ وَمَالُكَ الدُّنْيَا سَوَاءُ	إِذَا مَا كُنْتَ ذَا قَلْبٍ قَنُوعٍ
فَلَا أَرْضٌ تَغِيهِ وَلَا سَمَاءُ	وَمَنْ نَزَلَتْ بِسَاحَتِهِ الْمَنَايَا
إِذَا نَزَلَ الْقَضَا ضَاقَ الْفَضَاءُ	وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ وَلَكِنْ
وَلَا يُعْنِي عَنِ الْمَوْتِ الدَّوَاءُ	دَعِ الْأَيَّامَ تَعْدُرُ كُلَّ حِينٍ

(Ahmad Abd al-Rahim , 1997 : 111-113)

และเจ้าอย่าได้หวาดหวั่นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น(ทั้งกลางวันและ)กลางคืน

เพราะเหตุการณ์ต่างๆบน โลกนี้มันไม่คงอยู่อย่างนั้นตลอดไปหรอก
และเจ้าจงเป็นผู้ชายที่แข็งแกร่งบนความหวาดกลัวต่างๆ(ที่กำลังเกิดขึ้น)

และบุคลิกของเจ้านั้น(ให้มีแต่)การให้อภัยและชื่อเสียงต่อสัญญา
และหากว่าความอับอายของเจ้าต่อมนุษย์นั้นมีมากมาย

แต่สิ่งที่ทำให้เจ้าพอใจนั้นเพราะมีสิ่งที่จะปกปิดความอับอายนั้นได้
ทุกๆความอับอายนั้นจะถูกปกปิดด้วยการให้อภัย

และความอับอายมากต่อมากแล้วที่ถูกปกปิดด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
และความโศกเศร้านั้นมันไม่นานและความสนุกสนานก็เช่นเดียวกัน

และความทุกข์ยากนั้นมันไม่นานและความสุขสบายก็เช่นเดียวกัน
และเจ้าอย่าให้ศัตรูได้เห็นอย่างเด็ดขาดถึงการยอมแพ้

แท้จริงการดีใจของศัตรูในเคราะห์ร้ายของปรปักษ์เจ้านั้นเป็นการทดสอบอย่างหนึ่ง
และเจ้าอย่าได้หวังเลยกับความกรุณาจากคนตระหนี่

เพราะในกองไฟนั้นมันไม่มีน้ำ(ให้ดื่ม)สำหรับผู้กระหายหรือ
และริสกี(ปัจจัยยังชีพ)ของเจ้านั้น ใ้วามันจะลดลงเพราะความล่าช้า

และใ้วาความยากลำบากเหน็ดเหนื่อยจะทำให้ริสกีของเจ้านั้นเพิ่มขึ้นไม่
เมื่อใดก็ตามที่หัวใจของเจ้ามีความพอเพียง

เมื่อนั้นเจ้ากับ(คนรวย)ที่ครองโลกทั้งโลกก็เหมือนกันนั้นแหละ
และใครก็ตามที่ความตายได้ลงไปเยือนในพื้นที่ของเขา

ดังนั้นจะไม่มีแผ่นดินและฟากฟ้าใดที่จะปกป้องเขา(จากความตายได้)
และแผ่นดินของอัลลอฮ์นั้นกว้างใหญ่ไพศาลนัก แต่

เมื่อลิจิต(แห่งความตาย)ลงมาแล้ว จักรวาลก็จะแคบตันที(สำหรับเขา)
ปล่อยให้วันเวลาสั้นไหลไปในทุกๆขณะ

เพราะเขา(ขนานใดก็ตาม)ไม่สามารถหนีจากความตายได้

وَإِلَّا مَنَعَهُ رَبُّهُ وَسِعَ رَبُّهُ كُلَّ شَيْءٍ عَدُوٌّ لَهُ
وَإِلَّا مَنَعَهُ رَبُّهُ وَسِعَ رَبُّهُ كُلَّ شَيْءٍ عَدُوٌّ لَهُ

(Sulaiman Salim al Bawwab , n.d : 50)

เมื่อคนๆหนึ่งได้เปิดเผยความลับของเขาด้วยลิ้นเขาเอง

และเขากลับตำหนิคนอื่นดั่งนั้นเขานั้นแหละที่โง่

เมื่อออกของคนๆหนึ่งนั้นแค้นเหลือเกินที่จะเก็บรักษาความลับของเขาเอง

ดั่งนั้นออกของคนที่เขาจะฝากความลับไว้ให้นั้นยิ่งแค้นมากกว่านั้นอีก

وَمَا لِيْزِمَانَا عَيْبُ سِوَانَا	نَعِيْبُ زَمَانِنَا وَالْعَيْبُ فِينَا
وَلَوْ نَطَقَ الزَّمَانُ لَنَا هَجَانَا	وَنَهَجُوْا ذَا الزَّمَانِ بَعِيْرَ ذَنْبِ
وَنَأْكُلُ بَعْضُنَا بَعْضًا عِيَانًا ۝	وَلَيْسَ الذِّئْبُ يَأْكُلُ لَحْمَ ذِيْبٍ

(Zuhdi Yakan ,1962 : 166)

เรา(ชอบ)ตำหนิกาลเวลาของเราแต่ความบกพร่องมันอยู่ที่ตัวเรา

กาลเวลาของเราไม่ได้บกพร่องอะไรนอกจากตัวเรานั้นแหละ

และแล้วเราก็ตำหนิกาลเวลาโดยที่มันไม่ได้ทำผิดอะไรเลย

มาดเมื่อนว่ากาลเวลานั้นพูดได้มันก็จะตำเราเหมือนกัน

และหมาป่ามันจะไม่กินเนื้อของหมาป่า(กันเอง)

แต่พวกเรบางคนกินกันเอง(ฆ่าแกงกันเอง)ต่อหน้าต่อตา

وَالْحُرُّ عَبْدٌ اِنْ طَمَعُ	الْعَبْدُ حُرٌّ اِنْ قَنَعَ
شَيْءٌ يُشِيْنُ سِوَى الطَّمَعِ	فَاقْنَعْ وَلَا تَطْمَعْ فَلَا

(Ahmad Abdurrahim , 1997 : 280)

ทาสนั้นจะเป็นอิสระถ้าเขาพอเพียง

อิสระชนจะเป็นทาสถ้าเขาโลภ

จงพอเพียงอย่าได้โลภเพราะ

ไม่มีสิ่งใดที่ทำให้ต้องอับอายนอกจากความโลภ

وَمَنْ طَلَبَ الْعُلَا سَهَرَ اللَّيَالِي	بِقَدْرِ الْكَدِّ تُكْتَسَبُ الْمَعَالِي
أَضَاعَ الْعُمْرَ فِي طَلَبِ الْمُحَالِ	وَمَنْ رَامَ الْعُلَا مِنْ غَيْرِ كَدِّ
يَعُوْصُ الْبَحْرَ مَنْ طَلَبَ اللَّالِي	تَرُوْمُ الْعِرَّ ثُمَّ تَنَامُ لَيْلًا

(Husniy Na-e-sah , 1979 : 360)

ด้วยขนาดของความพยายามจึงจะได้รับตำแหน่งที่สูงส่ง
 และใครค้นหาความสูงส่งเขาต้องอดนอนกลางคืน
 และใครปรารถนาความสูงส่งโดยปราศจากความพยายาม
 เขาได้ทำลายอายุกับการค้นหาสิ่งที่เป็นไปได้
 เจ้าปรารถนาเกียรติยศแล้วเจ้ากลับนอนหลับสบายในกลางคืน
 (ในขณะที่)ผู้ค้นหาไข่มุกนั้นต้องดำดิ่ง(ได้ก้น)ทะเล

นอกจากอิมามอัชชาฟีอี๊ยะประพันธ์กลอนเองแล้วท่านได้วางกฎเกณฑ์ของการ
 ประพันธ์กลอนว่าควรอยู่ในกฎเกณฑ์และขอบเขตอย่างไรบ้าง ในทัศนะของอิมามอัชชาฟีอี๊ยะนักกวี
 ที่แต่งกลอนในลักษณะดังต่อไปนี้ไม่สามารถที่จะนำมาเป็นพยานได้ (ไม่ว่าจะเป็นพยานในชั้นศาล
 หรือเป็นพยานในกิจกรรมอื่นๆ)

1. บทกลอนที่สื่อออกมาในลักษณะลามกอนาจารและการสรรเสริญเยินยอที่เกินขอบเขต
2. บทกลอนที่มีลักษณะแสดงออกถึงการกذبกลอกและหน้าไหว้หลังหลอกหรือเป็นลักษณะของ
 การโอ้อวด หรือ รียาอู
3. บทกลอนที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อสร้างความแตกแยกระหว่างมุสลิมด้วยกัน
4. บทกลอนที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
5. บทกลอนที่ส่งเสริมให้ทำในสิ่งที่ชั่วร้าย (Ismail Ibrahim , 1989 : 86)

งานเขียนของอิมามอัชชาฟีอี๊ยะในทุกสาขาวิชาบ่งบอกถึงความสละสลวยในการใช้
 ภาษาอาหรับของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหนังสือ Diwan al-Imam al-Shafi'iy (ديوان الامام الشافعي)
 หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมบทกลอนต่างๆของอิมามอัชชาฟีอี๊ยะซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 230 เรื่อง